

Over het gevolg van glyfosaat

Extra info over Dr Monika Krüger en Dr. Don Huber

Dr. Monika Krüger heeft jarenlang (1998-2012) onderzoek gedaan naar het optreden van chronisch botulisme bij melkvee. Dr. Don Huber heeft haar op de mogelijke oorzaak gewezen, op een seminar in Berlijn in 2011. De boosdoener blijkt de gifstof botuline te zijn, gevormd door een Clostridium-bacterie.

Clostridium-bacteriën behoren tot een van de meest voorkomende soorten bacteriën op en rond het maaiveld. Botuline wordt 's zomers regelmatig gevormd in vijvers en waterpartijen met stilstaand water. Door toenemende stralingsintensiteit van het zonlicht komen er meer algen in het water. Het zuurstofgehalte daalt daardoor en de Clostridium-bacteriën kunnen onder zuurstofarme omstandigheden botuline gaan vormen in het bodemslib. Dit leidt tot sterfte onder vissen en watervogels. Botuline kan echter ook gevormd worden onder zuurstofarme omstandigheden in de maagholte. Dat wordt hieronder uitgelegd, maar eerst nog even iets over genetische modificatie.

Genetisch gemodificeerd veevoer bevat onnatuurlijke eiwitten en agressief virusmateriaal. De onnatuurlijke eiwitten worden gecodeerd door het DNA (ook een eiwit) van een genetisch gemodificeerde celkern. De agressieve virussen waren alleen nodig in de OORSPRONKELIJKE gemodificeerde cel, om tijdens het modificatieproces een stukje vreemd erfelijk materiaal de celkern in te krijgen. Als dat nieuwe stukje DNA er eenmaal in zit, is het virus dat de 'boodschap' heeft meegebracht niet meer nodig, maar wordt het desalniettemin toch in alle kopieën van de gemodificeerde cel mee gekopieerd! De vis wordt dus duur betaald...want deze virussen oefenen vervolgens overal en altijd hun schadelijke werking uit.

Als de dieren genetisch gemodificeerd veevoer te eten krijgen, gaat het immuunsysteem overuren maken omdat de vreemde eiwitten niet worden herkend en als indringers worden beschouwd. De maagwand van de dieren met een GMO-dieet gaat ontsteken en uiteindelijk vallen er gaten in. Dan komt de glyfosaat houdende voedselbrij in de zuurstofarme maagholte. Mochten er nog beschermende stoffen in de maagholte aanwezig zijn dan worden die buiten werking gesteld door het glyfosaat. Clostridium-bacteriën die in de voedselbrij aanwezig zijn, gaan in het zuurstofarme milieu van de maag botuline vormen: de koeien krijgen aids-achtige verschijnselen en sterven een langzame en pijnlijke dood door botulisme. Dr. Monika Krüger heeft de hypothese onderzocht en deze bleek juist te zijn.

In Duitsland en Denemarken vallen er sinds 2000 complete melkvee stapels om door chronisch botulisme. De incubatietijd bedraagt circa 4 jaar. Dat komt mede omdat in Duitsland en Denemarken de eigen, niet-gemodificeerde mais in de vergisters gaat voor opwekking van elektriciteit. Ter vervanging importeren de boeren genetisch gemodificeerde mais uit de VS of Zuid-Amerika als veevoer. Dat is een hele slechte ruil, want in het geïmporteerde voer zit nog veel glyfosaat, dat wordt gebruikt bij de productie van die gewassen. Ook het rijp spuiten van granen met Roundup vlak voor de oogst is een bron van glyfosaat in het voer (De concentratie glyfosaat wordt daardoor nog circa 10 x hoger dan in de GMO-gewassen). Met Huminezuren is de schadelijkheid wel sterk te reduceren, maar afwezigheid van glyfosaat zou een betere oplossing zijn.

De gangbare veehouderij in de EU werkt naar onze mening momenteel, zonder het te weten, aan haar eigen ondergang. Nagenoeg al het geïmporteerde krachtvoer is genetisch gemodificeerd. De glyfosaatbelasting krijg je er bij de GMO-gewassen gratis bij. De boeren rijden jaarlijks zo een aantal keren glyfosaat houdende mest uit -> de mineralen liggen voor > 35 jaar vast (Huber c.s.). Vandaar de steeds slechtere beworteling en voedingskwaliteit van het gras, meer bodemziekten (fusarium), muizenplagen e.d..

De melk is natuurlijk ook belast. Door de zure omgeving in de pens wordt de glyfosaat, die in de gewassen in geacetylerde vorm aanwezig is, weer in glyfosaat omgezet en komt in zo in zuivere vorm in de bloedbaan. Naar wij van Friese melkveehouders hebben vernomen, zijn er in Nederland momenteel 2 melkstromen. De melkstroom bestemd voor China mag geen glyfosaat bevatten, deze melkveehouders mogen geen gm-krachtvoer gebruiken. Alle overige melk dus wel.

Met Don en Monika, rond 2008, de zorg besproken op een indrukwekkende bijeenkomst met meer dan 100 belangstellenden, op de Kefir Anna Hoeve boerderij van Paul Blokker in Midwoud.

Landbouw

Michael Wilde Bionext, biologische landbouw en voeding

Bert van Ruitenbeek Demeter, namens initiatiefnemers Groenboerenplan

Zie voor meer opinieartikelen trouw.nl/opinie

Een biologische boer oogst prei. Verspreiding van gentechnologie kan ook de biologische sector raken. FOTO ANP

Gentechvoedsel dreigt verplichte kost te worden

Nederlanders maken zich zorgen over hun **voedselveiligheid**. Minister Piet Adema van landbouw negeert die geluiden, schrijven Michael Wilde en Bert van Ruitenbeek namens organisaties voor biologische landbouw.

Onlangs oogstte minister Piet Adema van landbouw. verontwaardiging. Ondanks herhaalde oproepen van de Tweede Kamer verzette hij zich in Brussel niet tegen verlengd gebruik van onkruidverdelgingsmiddel glyfosaat. Het lijkt er zo op dat de regering de belangen van de agro-industrie op-

mer. Daarin wordt gepleit voor keuzevrijheid: burgers moeten weten wat er in hun voedsel zit.

De motie pleit verder voor een

Dat is op z'n zachtst gezegd een onbewezen belofte. Onze voedselzekerheid wordt juist minder als deze bedrijven via patenten (die aan deze

sel. Maar die hebben in Zuid-Amerika tot enorme monoculturen geleid. Planten werden resistent gemaakt voor het door deze bedrijven zelf ge-

afspraken in voor het voorkomen van besmetting en over juridische aansprakelijkheid.

Landbouw kan alleen integraal duurzaam zijn als ze gebaseerd is op bodemvruchtbaarheid en voldoende biodiversiteit om ziekten en plagen te kunnen beheersen. Monoculturen zijn per definitie kwetsbaar en hebben meer behoefte aan kunstmest en pesticiden. Bovendien worden met de zogenoemde nieuwe genomische technieken geen eigenschappen ingebouwd die niet ook met klassieke veredeling gerealiseerd kunnen worden.

Terwijl Nederland in 2030 naar 15 procent biologische landbouw wil

nat. weest. and. user

wensen van de Tweede Kamer.

Dit keer gaat het om zaad- en pootgoed. Grote bedrijven willen zaadgoed dat tot stand is gekomen met nieuwe genetische modificatietechnieken op de markt kunnen brengen zonder risicoanalyse en zonder een verplicht etiket op het eindproduct. De onderhandelingen in Brussel zijn nog in volle gang, maar mogelijk zal Adema vandaag instemmen met een voorstel dat de weg vrijmaakt voor deregulering.

Dat druist in tegen een breed aangenomen motie in de Tweede Ka-

veil van gentech en tegen de verdere machtsconcentratie van agrochemische multinationals. De meeste Nederlanders willen zelf kiezen welk voedsel ze binnen krijgen. Ze maken zich ook zorgen over de macht van agrochemische bedrijven, zo wijst onderzoek van het Rathenau Instituut uit. Een petitie, begin oktober aangeboden aan de Tweede Kamer, werd 45.000 keer ondertekend.

Voor de nieuwe Brusselse wetgeving is jaren intensief gelobbyd door bedrijven zoals Bayer en Syngenta, met voedselzekerheid als argument.

verbonden) nog meer macht krijgen over het voedselsysteem.

Beloftes werden ook gedaan bij de introductie van de eerste generaties genetisch gemodificeerd voed-

met name bij soja-eelt.

Grootschalige productie van deze gentech-soja voor veevoer verdringt de voedselproductie voor de lokale bevolking. Het is een verdienmodel en de volgende stap in de industrialisering van ons voedselsysteem. Het is geen route naar een veerkrachtige en milieuvriendelijke landbouw.

Juist voor de op duurzaamheid goed presterende biologische landbouw die vrij wil blijven van gentech, wordt in het voorstel niets geregeld. Er staan bijvoorbeeld geen

minister Adema maandag waarschijnlijk voor de plannen in Brussel stemmen. Wij vinden dat onverantwoord. Nederland moet nu de pauzeknop indrukken, zodat de consumment kan rekenen op keuzevrijheid en de biosector vrij kan blijven van genetische modificatie, zonder voor de kosten op te draaien. En zodat we verhinderen dat een paar multinationals zich meester maken van ons voedselsysteem door patenten op natuurlijke eigenschappen. DNA is van de natuur en daarmee van ons allemaal.

De Grondwet is ons sociale bindweefsel

Alihan Uzun

Student Delft, actief bij Moslim-studenten Associatie Nederland

De overwinning van de PVV is grotendeels te danken aan het veranderende, 'verkleurde' straatbeeld, dat wordt verkocht als een groot probleem.

Van Geert Wilders krijgen Henk en Ingrid 'hun land terug' als de grondrechten van Fatima en Ahmed worden geschonden. Idealiter doet Fatima haar hoofddoek af in overheidsgebouwen en pas als Ahmeds moskee gesloopt wordt, staat de Nederlander op één.

De PVV claimt een monopolie op het Nederlandschap, terwijl de partij de Grondwet op grove wijze schendt. En dat PVV-monopolie staat iedereen toe, ook de linkse leider Frans Timmermans. Zijn 'Jij hoort erbij' klinkt alsof je daarvoor een referentie nodig hebt. Alsof politici mogen aanwijzen wie hier wel of

niet hoort. Maar wie artikel 1 van de Grondwet, over het discriminatieverbod, en artikel 6 over godsdienstvrijheid met de voeten treedt, is zelf on-Nederlands. Ook al win je de verkiezingen.

Nederlandschap is pal staan achter godsdienstvrijheid

Nederlandschap is lange tijd een weinig besproken onderwerp geweest in het brede publieke debat. We leven individualistischer: onze individuele identiteit wordt belangrijker, terwijl die van het collectief minder aandacht krijgt. Daar komt bij dat we een multicultureel land zijn, wat de kwestie van het Nederlandschap moeilijker maakt. Of gemakkelijker. Want het multiculturele Nederland waartegen Wilders zich afzet, heeft hem geholpen de eigen

identiteit te verkondigen als een antithese. Zijn verhaal is altijd wat Nederland niet moet zijn. Een land zonder de islam, zonder moskeeën, zonder Marokkanen. Zo is het Nederlandschap reactief en anti-grondwettelijk geworden. Maar een sterke identiteit, echt Nederlanderschap, moet benaderd worden vanuit kracht. Wat willen we wél zijn?

Nederlandschap is pal staan achter het gelijkheidsbeginsel, het discriminatieverbod en godsdienstvrijheid. Wie niet gelooft in en handelt naar de Grondwet is on-Nederlands. Dit kompas is cruciaal, alleen al om te voorkomen dat groepen als die rond Wilders het thema Nederlandschap kapen om andere groepen, hier geboren en getogen, dagelijks uit te sluiten.

In een land met mensen met diverse achtergrond en een verdeeld politiek landschap moet dat ons sociale bindweefsel zijn. Wie gelooft in het grondrecht van gelijkheid en het grondrecht van godsdienstvrijheid beoefent, hoort in dit land meer thuis dan wie daar tegen is.

Voor al uw vragen www.trouw.nl/service

Trouw

Jacob Bontiusplaats 9
1018 LL Amsterdam
020 - 5629444

redactie@trouw.nl

Uitgever Philippe Remarque

Hoofdredacteur Cees van der Laan

Klantenservice

Wilt u een abonnement afsluiten, een verhuizing doorgeven, digitaal lezen of heeft u een andere vraag? Geef uw wijzigingen online door via trouw.nl/service of neem contact op met onze Klantenservice via 088 - 0561 588, bereikbaar van maandag t/m vrijdag van 08.30-21.00 uur, op zaterdag van 9.00-13.00 uur.

Bezorgservice

Door een landelijk tekort aan bezorgers is het mogelijk dat uw krant later komt.

Komt uw krant niet? Ga naar **trouw.nl/bezorging** of bel 088-0561599. U kunt uw krant altijd digitaal lezen. Meer informatie hierover vindt u op **trouw.nl/digitaal**. Bezorger worden? Ga naar krantenbezorgen.nl

Abonnementsvoorwaarden

Op alle abonnementen zijn de abonnementsvoorwaarden van

toepassing. Deze kunt u nalezen via trouw.nl/abonnementsvoorwaarden.

Advertenties

Wilt u in Trouw adverteren, neem dan contact op via 088 - 5722 888 of ga naar dpgmedia.nl. DPG Media, uitgeverij van Trouw, heeft het privacystatement gewijzigd in verband met de overname van DPG Media Magazines, dpgmedia.nl/privacy. Vragen kunt u mailen naar privacy@dpgmedia.nl

Familieberichten

familieberichtentrouw@dpgmedia.nl trouw.nl/familieberichten of via 088 - 013 99 99 (op werkdagen 9.00-17.00 uur en zondag 13.00-17.00 uur). Advertenties aanleveren voor 14.00 uur op de dag voor plaatsing.

Auteursrechten

Alle auteursrechten en databankrechten ten aanzien van de inhoud van deze uitgave worden uitdrukkelijk voorbehouden. Deze rechten berusten bij Trouw. Meer informatie via copyright@trouw.nl

Lezersbrieven graag mailen naar lezers@trouw.nl en opiniestukken naar opinie@trouw.nl. Journalistieke kwesties kunt u mailen naar ombudsman@trouw.nl

OPINIE GEWASBESCHERMING

Glyfosaat is nog gewoon nodig

De Europese Commissie heeft aangekondigd de toelating van glyfosaat binnenkort met tien jaar te verlengen. Daarmee is de kritiek op de toepassing ervan nog niet voorbij. Meer nuance is op zijn plaats, vindt Dieuwke Bakker van BBB Fryslân.

Door sommige mensen wordt een link gelegd tussen de ouderdomsziekte Parkinson en

door een directe link met glyfosaat. Gewasbeschermingsmiddelen, waaronder glyfosaat, zijn per definitie giftig voor bepaalde organismen. Dat is ook hun functie. Waar het om gaat, is de vraag hoe groot de risico's zijn bij gebruik in de landbouwpraktijk. Op basis van alle beschikbare wetenschappelijke gegevens concludeert de EFSA dat de toepassing van glyfosaat veilig is.

Nederland heeft strenge regelgeving voor de toepassing van glyfosaat, benadrukt Dieuwke Bakker.

Foto: Niels van der Boom

gebruik van de nieuwste (kapitaalintensieve) technieken. Hierdoor blijft bijvoorbeeld glyfosaat niet in het milieu achter. Het bindt zich aan bodemdeeltjes, die vervolgens door

COLUMN

Pessimisten en optimisten

EEN PESSIMIST KAN door een donkere bril constateren dat we de voorbije jaren als agrarische sector nauwelijks zijn opgeschoten. De problemen en opgaven zijn in de kern hetzelfde als drie jaar geleden, met de daarbij behorende onduidelijkheid voor u, als boeren en tuinders. Denk aan afbouw van derogatie en kalenderlandbouw.

Maar een optimist kan ook zien, hoe weerbarstig de praktijk ook is, dat wel degelijk de goede kant uit wordt bewogen. Mijn waarneming is dat het belang van boeren en tuinders, kwekers en telers in de samenleving toeneemt, omdat zij maatschappelijk kapitaal zijn; in economische, ecologische en sociale zin. Immers, onze voedselproductie kan met toekomstbestendige innovaties en boerenoplossingen klimaat, biodiversiteit, dierenwelzijn, bodem en waterkwaliteit verbeteren. Daar ben ik van overtuigd.

Als de Nederlandse landbouw iets nodig heeft, is het een nationaal en Europees beleid dat haalbaar en realistisch is. Essentieel is dat de politiek oog heeft voor een ondernemend inkomen en verdienvermogen, voor een goede vergoeding voor ecosysteemdiensten en niet alleen focust op stoppers, maar ook oog heeft voor blijvers en jonge boeren. Deze inzichten zijn onmisbaar voor Nederland Landbouwwand. In de nieuwe samenstelling zie ik een Tweede Kamer waarin dit besef sterker aanwezig is dan in de 'oude' Kamer.

De voorbije jaren heb ik dagelijks ervaren hoe belangrijk het is dat een stevige, sterke, brede en waardevolle belangenbehartiger opkomt voor agrarisch ondernemers, in alle regio's en over alle sectoren. Dat ik daaraan mijn bijdrage mocht leveren, als voorzitter, samen met ons bestuur,

het middel Mancozeb, dat in de akkerbouw werd gebruikt voor de bestrijding van verschillende schimmels, in verband gebracht met Parkinson. Sinds 2020 is dit middel verboden in Europa. Nu deze link niet meer gelegd kan worden, wordt glyfosaat als nieuwe boosdoener aangewezen.

Dat is onterecht, want de Europese Voedselveiligheidsautoriteit (EFSA) heeft in 2023 opnieuw vastgesteld dat het in de Europese Unie toegestane gebruik van glyfosaat niet gevaarlijk is voor de gezondheid van mens, dier en milieu. De herbeoordeling is niet uit de lucht gegrepen, want deze is uitgevoerd door vier lidstaten: Nederland, Frankrijk, Hongarije en Zweden. De EFSA ziet geen directe reden om de werkzame stof glyfosaat niet langer goed te keuren. De zorgwekkende toename van Parkinson, een typische ouderdomsziekte, kan niet wetenschappelijk worden onderbouwd

Daar komt mede doordat boeren en tuinders vanuit hun vakmanschap op een verstandige manier omgaan met gewasbeschermingsmiddelen, ondersteund door licenties, verplichte examens en cursussen. Daarnaast hebben we in Nederland strenge regelgeving op het gebied van techniek, waardoor het middel rechtstreeks op de plant komt en niet verneveld. Boeren en tuinders gebruiken gewasbeschermingsmiddelen dus niet zomaar.

STRENGSTE REGELGEVING

Daarbij wordt soms vergeten dat in Nederland glyfosaat slechts eens in de paar jaar op hetzelfde perceel wordt gebruikt. Bovendien gebruiken boeren en tuinders steeds minder gewasbeschermingsmiddelen. Tussen 2016 en 2020 nam het middelengebruik met 11 procent af.

Nederland heeft verder de strengste regelgeving ter wereld op dit gebied, wat leidt tot het

bodemmicroben zijn verschillende soorten miniatuurbeestjes die in de bodem leven. Dit alles zorgt ervoor dat we, met pootaardappelen die in Nederland worden geteeld, elk jaar wereldwijd 800 miljoen mensen kunnen voeden. Al met al zijn gewasbeschermingsmiddelen nog steeds hard nodig tegen ziekten en hardnekkige onkruiden. Er wordt steeds meer ingezet op de vergroening van gewasbescherming. Maar op dit moment eenzijdig inzetten op het verbieden dan wel halveren van glyfosaat maakt het risico op mislukking van oogsten dramatisch groot, met als gevolg een stijging van de voedselprijzen. Dit is geen fijne boodschap in een tijd waarin bestaanszekerheid en voedselschaarste steeds grotere thema's worden.

DIEUWKE BAKKER

Statenlid BBB Fryslân

directeur en medewerkers van LTO, vind ik een grote eer. Ik wens LTO toe dat zij die rol ook in de komende jaren voortvarend uit kan blijven voeren. Voor de optimisten en de pessimisten.

Dit was mijn laatste column in Nieuwe Oogst. Ik zie ernaar uit om u in een andere hoedanigheid weer te ontmoeten. Het ga u goed!

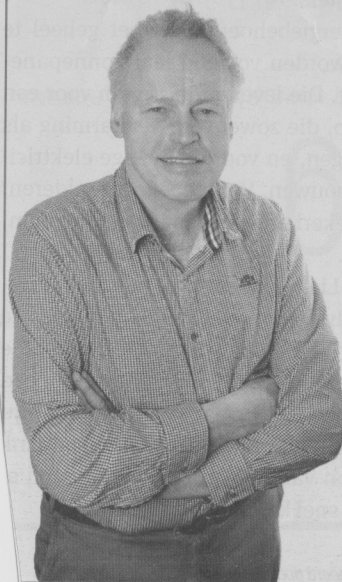
SJAAK
VAN DER TAK

VOORZITTER
LTO NEDERLAND
@SJAAKVANDERTAK

COLUMN

Stem van een eerlijke melkveehouder

Liever een snelle krimp, dan een noodtoestand op de mestmarkt

NU DE VERKIEZINGEN voorbij zijn, worden de eerste stappen gezet om te komen tot een nieuw kabinet. Grootste punt van zorg is de stabiliteit, capaciteit en betrouwbaarheid van de PVV. Van verschillende kanten hoor ik dat ook Wilders zelf is geschrokken van de 37 zetels waarmee ze de grootste zijn geworden. Dat verplicht hem tot regeringsdeelname, iets wat niet de wens van Wilders zou zijn. Hij gaat veel liever vanuit de Kamer kritiek leveren en anderen de maat nemen.

De PVV heeft ook nooit geïnvesteerd in bestuurscapaciteit. Ze hebben geen pool van gekwalificeerde bestuurders. Als de PVV ministers en staatssecretarissen gaat leveren, moeten we vrezen voor LPF-achtige toestanden met ongeleide projectielen en avonturiers als minister.

Wat kunnen wij boeren verwachten van de PVV? Ze ontkennen het stikstofprobleem. Dat lijkt gunstig, maar

is al lang niet meer de grootste bedreiging. Dat is op dit moment het Nationaal Programma Landelijk Gebied (NPLG) en de afschaffing van derogatie. NSC van Omtzigt wil een snelle krimp van 10 procent van de melkveestapel en 25 procent van de varkens. Dat lijkt mij een goed plan. Zonder snelle krimp van de veestapel ontstaat de komende jaren een noodtoestand op de mestmarkt, met koude sanering tot gevolg. Wel vraag ik mij af of NSC rekening heeft gehouden met de enorme grondclaim in het NPLG. Als die grondclaim uitvoering krijgt, is een inkrimping van 10 procent van de melkveestapel bij lange na niet genoeg. Bij ons in Twente is zelfs een krimp van 50 procent niet genoeg om de mestmarkt in evenwicht te krijgen.

Terug naar de PVV. Ze hebben een harde kern van dieractivisten en stemmen vaak met de Partij voor de Dieren mee. Verder is Wilders anti-Europa en pro-Poetin. Europa

is voor ons boeren juist van levensbelang en Poetin die Europa probeert te destabiliseren, is juist niet in ons belang. Mijn overtuiging is dat het belang van de boeren veel meer gediend is met NSC dan met de PVV. NSC heeft wél een pool van goede bestuurders, ziet het belang van Europa en is voor steun aan Oekraïne om Poetin op afstand te houden. Ze willen een crisis in de mestafzet voorkomen door een snelle, gepaste inkrimping van de veestapel. Wat nog een vraagteken is, is wat NSC wil met de enorme grondclaim in het NPLG. Kunnen zij dit stoppen om ruimte te houden voor een landbouw van enige betekenis?

Met uitzondering van het dieractivisme staat de BBB voor mijn gevoel dichter bij de PVV dan bij NSC. De VVD is, zoals al duidelijk is geworden, vooral bezig met het eigen partijbelang.

BENNIE STEVELINK | MELKVEEHOUDER IN DEURNINGEN (OV) | @BENNIESTEVELINK

COLUMN

Rare argumenten bij discussie over glyfosaat

DE EUROPESE COMMISSIE staat het gebruik van het onkruidbestrijdingsmiddel glyfosaat voorlopig toe. Nederland onthield zich van stemming, na een dringende oproep van een Kamermeerderheid om tegen te stemmen. Bij de discussie over glyfosaat worden rare argumenten gebruikt.

Sommige mensen willen de veehouderij laten krimpen om de natuur te beschermen en zien daarbij stikstof uit de veehouderij als de enige bedreiging die op onze natuur afkomt. Tegenstanders van glyfosaat hebben dezelfde kokervisie. Ze zien glyfosaat als synoniem voor landbouwgif en dat is iets waar je aan doodgaat. Een verbod is nodig omdat het middel de bodem en het grondwater vervuult, insecten doodt en je er de ziekte van Parkinson van krijgt.

Als dat werkelijk zo is, dan ben ik ook voorstander van een verbod. Ik heb alleen veel horen roepen, maar weinig onderbouwing gehoord. Een paar jaar geleden heb ik meegewerkt aan een onderzoek naar bodemleven, waarbij percelen landbouwgrond werden vergeleken met percelen natuurgrond.

Op de natuurgrond werden meer restanten van insecticiden gevonden dan op de landbouwgrond. De verklaring was dat de natuurgrond tientallen jaren geleden akkerbouwgrond was, waar insecticiden waren gebruikt. De landbouwgrond in het onderzoek was grasland, waar zelden insecticiden waren gebruikt. Glyfosaat was nergens te vinden. Blijkbaar breekt het dus snel af in de bodem.

In een uitzending van, ik meen, Nieuwsuur vertelde iemand waarschijnlijk Parkinson te hebben gekregen van glyfosaat. Achter het huis van deze persoon was vroeger een stijp- en landingsbaan voor spuitvliegtuigen

waardoor er contact mee was geweest. Klinkt geloofwaardig, ware het niet dat er nooit glyfosaat is gespoten met een vliegtuig.

In 2019 besteedde het tv-programma Zembla een aflevering aan het verband tussen Parkinson en bestrijdingsmiddelen. Daarin werd onder andere getoond hoeveel wijnboeren in Frankrijk Parkinson hebben en werd vooral gewezen naar antischimmelmiddelen. De naam glyfosaat heb ik in de uitzending niet gehoord.

'Glyfosaat wordt afgestraft omdat het zo zichtbaar is'

Discussie is goed, maar gebruik wel de goede argumenten en wijs naar het goede product. Glyfosaat zou ik niet graag opdrinken, maar in feite wordt het afgestraft omdat het gebruik ervan zo zichtbaar is door het verkleuren van gras. Tegelijkertijd verbaas ik me erover dat er onder de gebruikers van middelen niet meer vragen worden gesteld over Parkinson. Het is een verschrikkelijke ziekte die ik niemand gun, zeker niet als het te voorkomen was geweest.

TIMO BURGERS

MELKVEEHOUDER
IN SPANKEREN (GD)

V R E D E

*Geen moment is er dat dit daar niet voor telt
Dit is immers beste medium tegen elk geweld*

*Voor ieders gemoedstoestand staat het open
Het is er, hoeven er geen stap meer om te lopen*

*Het geeft al bij een schamel er aan willen denken
Inzichtvloed met zacht-harde kleurenrijke wenken*

*Elk goed plan kan werken met veel helpende handen
Met elke kleur en spoor kennen wij elkaars verbanden*

*Vredigheid is zijn in nu de tijd die elke dagen verlopen;
Rustig ademend weg en grond zijn voor het goede hopen*

*Grond zien om te werken levenswijsheid raakt vergaard
Niet met politiek die praktisch zuiver lief vaak schaadt
Wel met gemoed wat zuivert rijkt naar overgave baadt*

*Ademende wij hier prachtig vermogens kunnen ervaren
Leven keuskansen delen, zo de oogst van alle tarwe aren*

*Aan het ons geschonken leven voedsel lucht water aarde
En verbanden die liefde zorgend dragen - levenswaarde.*

Wilbrord 2 Januari 2023

Dichtersgroep De Klus Amsterdam.

Irene
column van
Staveren

Bied Europese boer duurzame wortel aan

Boeren die zorgen voor de natuur, konden vorige week opgelucht ademhalen. Het was even spannend want de EU-subsidiepot voor eco-diensten bleek te klein voor alle aanvragen die boeren in ons land hadden gedaan. De oplossing die Brussel in zo'n geval aanreikt, is de kaasschaafmethode: elke boer wat minder. Maar dat zorgde voor beroering. Want boeren hebben de inkomsten uit diensten voor de natuur mede nodig om hun begroting rond te krijgen.

Dat geldt voor boeren die willen investeren in de overgang naar natuurinclusieve landbouw, en voor hun collega's die al zijn overstapt maar te maken hebben met lagere opbrengsten per hectare van duurzame landbouw. Brussel heeft nu goedgekeurd dat de kaasschaaf vervangen wordt door aanvulling uit het Nederlandse stikstoffonds. Dat vind ik terecht. De omslag naar duurzame landbouw kan niet zonder de 'wortel' van subsidies.

Kan het echt niet zonder? Dat is eigenlijk de verkeerde vraag. Want de landbouw in Europa wordt al decennialang gesubsidieerd en niet zo weinig ook. Dus de eer-

lijke vergoeding van agrarische subsidies is de subsidies die boeren sowieso al als inkomenssteun krijgen. Dat gaat om veel meer geld dan de ecoregeling. Vorig jaar betrof de inkomenssteun 207 euro per hectare tegenover 60 tot 200 euro per hectare voor de ecoregeling, afhankelijk van hoeveel diensten de boer levert aan de natuur.

Dat is weliswaar een mooie wortel maar de ecoregeling betreft hooguit 25 procent van de totale Europese subsidiepot. Die andere 75 procent beloont nog steeds schaalvergroting omdat die gekoppeld is aan de hoeveel-

heid grond die een boer heeft. En deze subsidies staan volledig los van een visie waar we met de landbouw naartoe willen in de komende decennia.

De stok uit Brussel zorgt voor trekkers op de wegen en politici met een zwakke ruggengraat

---

Naast de wortel kent het Europese landbouwbeleid ook een stok om verduurzaming te stimuleren. Dat betreft steeds strengere regelgeving, zoals beperking in de hoeveelheid mest die over het

land uitgereden mag worden en beperking van de methaanutstoot. Het is die stok die zorgt voor trekkers op de Europese snelwegen en paniekerige politici met een zwakke ruggengraat.

Het is de stok die onzekerheid brengt bij boeren: hoe kun je aan al die regelgeving voldoen terwijl de standaardprikkels voor schaalvergroting blijven bestaan? Als de gierput door steeds meer koeien telkens vroeger in het jaar vol zit maar boeren daar steeds minder van over het weiland mogen uitrijden?

Terwijl de stok tot onzekerheid en frustratie leidt, is het de wortel die juist voor perspectief zorgt. Dat de boeren snakken naar perspectief is wel duidelijk, anders was er niet zoveel belangstelling voor de ecoregeling. Het is daarom niet alleen economisch maar ook politiek verstandig om die regeling snel fors uit te breiden.

Bovendien is het verstandig om de stok te vervangen door een nieuwe wortel: door koppeling van een duurzame langetermijnvisie op de landbouw aan de inkomenssteun. Zodat die 207 euro per hectare niet meer het oude systeem in stand houdt maar boeren helpt om te verduurzamen met behoud van inkomenszekerheid.

Dat kan budgetneutraal door bijvoorbeeld boeren die aantoonbaar minder stikstof uitstoten, minder mest uitrijden en minder sojavoer uit het buitenland gebruiken meer te betalen en boeren die dat niet doen minder te betalen.

Dus duurzame wortels uit Brussel graag.